

Grovfôrmangel – hva kan gjøres?

Karin Røhne

Regionssjef medlem

Nortura region Øst

Nortura
bondens selskap

Lite grovfôr – men hvor lite?

- Det har vært tørt og førsteslåtten ble dårlig og det ser dårlig ut for andreslåtten
 - men det er 2-3 mnd. igjen av vekstsesongen og det kan enda komme regn!
- Det var en utfordrende i fjor også – da på grunn av mye regn.
- Tørt fôr i år gjør at avlingen synes mindre enn den egentlig er sammenlignet med fjoråret.

➤ Ta fôrprøver og få oversikt over toltalmengde tilgjengelig (vei rundballene!!!)

Lite grovfôr – det er muligheter!

- For å begrense tapet ved svikt i grovfôravlingen er det:
 - Viktig å få oversikt på hvor mye grovfôr en har disponibelt.
 - Deretter må en lage en plan på hvor mye en bør/kan få kjøpt
- Deretter kan det lages en plan på hvilke daglige fôrrasjoner som er mulig ut i fra:
 - hvordan produksjonssystemet er rigget på den enkelte gård og tilpasse tilvekst, slaktevekt og slaktealder i henhold til dette og tilgang på grovfôr .
 - Hvor mange vinterfora søyer med påsett det er mulig å ha ut i fra produksjonssystem på gård og tilgang på grovfôr.
- Sett i verk tiltak så tidlig som mulig,

Tiltak med moderat mangel på grovfôr

- Det er mulig å øke kraftfôr- og redusere grovfôr andelen i rasjonen. Det **kan** gi en dyrere fôrrasjon, men fortsatt kan det være god økonomi å føre dyr til slakt.
- Det kan spares mye fôr ved å redusere slaktealder noe. Det kan gjøres som en kombinasjon av litt lavere slaktevekt og høyere tilvekst.
- Dersom kraftfôrandelen blir høy, bør en velge en kraftfôrsort som er beregnet å brukes i store mengder.
 - Dette har Felleskjøpet allerede illustrert – så jeg bruker ikke mer tid på det her nå..

Tiltak med stor mangel på grovfôr

- Forsøk viser at drøvtyggere fint kan klare seg med ned mot 30 % av fôret som grovfôr og 70 % som konsentrert fôr. Ved lav grovfôrandel er det viktig at grovfôret har god struktureffekt slik at dyra tygger godt drøv.
- Halm kan være bra i rasjonen som strukturfôr for å sikre vommiljø og god fôrutnyttelsen.
 - Ved mangel på grovfôr anbefaler vi innkjøp av halm selv om det pr energieenhet er relativt kostbart
- De forskjellige kraftfôrleverandører har ulike fiberrike kraftfôrsorter, "grovfôr erstattere" som er beregnet for å brukes sammen med en vanlig kraftfôr sort.
 - Fordelen med det er at det kan gis i lik mengde til alle dyr.
 - Ulik fôrstyrke kan da justeres med kraftfôr mengder som kommer i tillegg.
- Det er en risiko for at dyr kan begynne å «kjede» seg ved grovfôrfattige rasjoner – lauring – annet aktivitetsmaterie kan og bør vurderes..

Hva betyr økt kraftfôrforbruk for økonomien?

Utgangspunktet Normalsituasjon

Fôrforbruk		
Totale FEm	2 968	
Fordeling	FEm	% av totlafôr
Vedlikehold, FEm	1 501	51
Prod.behov, FEm	1 468	49
Rasjon	Pris i kr.	
Grovfôr (FEm)	1 865	4 289
Krautfôr (kg)	1 055	3 809

Grovfôr 0,86 Fem/kg ts
Pris 2,30 pr Fem
2,5 kg krautfôr/dag

Økonomi		
Slakteinntekt	kr	19 412
Fôrkostnad	kr	8 166
Startverdi, livdyr	kr	4 200
(Slakt - fôr) / dyr	kr	7 046
(Slakt - fôr) / dag	kr	16,70

Framfôringstid	
Dagar	422
Månader	13,84
Tilvekst, gram/d	1 173

Dårlig grovfôr, omtrent 70 % kraftfôrandel

Fôrforbruk		
Totale FEm	2947	
Fordeling	FEm	% av totalfôr
Vedlikehald, FEm	1474	50
Prod.behov, FEm	1473	50
Rasjon	FEm	Pris i kr.
Grovfôr (FEm)	922	2767
Kraftfôr (kg)	2005	7236

Grovfôr 0,77 Fem/kg ts
Pris 2,30 pr Fem
2,5 til 5,5 kg kraftfôr/dag

Økonomi		
Slakteinntekt	Kr.	19 412
Fôrkostnad	Kr.	9 492
Startverdi, livdyr	Kr.	4 200
(Slakt - fôr) / dyr	Kr.	5 720
(Slakt - fôr) / dag	Kr.	13,92

Framføringstid	
Dagar	419
Månader	13,7
Middels tilvekst, gram/d	1181

Dårlig grovfôr og dyrere grovfôr og en «grovfôrerstatter»

Fôrforbruk		
Totale FEm	2 943	
Fordeling	FEm	% av totlafôr
Vedlikehald, FEm	1 465	50
Prod.behov, FEm	1 478	50
Rasjon	FEm	Pris i kr.
Grovfôr (FEm)	919	2 758
Kraftfôr (kg)	1 203	4 343
FK kjemesuper (kg)	747	2 391

Grovfôr 0,77 Fem/kg ts
Pris 3,00 pr Fem
3 kg kraftfôr/dag
1-2 kg FK Kjernesuper

Økonomi		
Slakteinntekt	kr	19 412
Fôrkostnad	kr	9 492
Startverdi, livdyr	kr	4 200
(Slakt - fôr) / dyr	kr	5 720
(Slakt - fôr) / dag	kr	13,92

Framføringstid	
Dagar	411
Månader	13,48
Tilvekst, gram/d	1 204

Lengre fremfôringstid gir høyere fôrforbruk

16 måneder

Totale FEm	2729	%
Vedlikehold, FEm	1298	48
Prod.behov, FEm	1431	52
Rasjon		
Grovfôr (FEm)	1304	
Kraftfôr (kg)	1379	

20 måneder

Totale FEm	3174	%
Vedlikehold, FEm	1852	58
Prod.behov, FEm	1322	42
Rasjon		
Grovfôr (FEm)	2767	
Kraftfôr (kg)	357	

I den spesielle situasjonen vi er i nå så er dette ganske uaktuelt...

- Nå handler det om å rasjonere på grovfôret for å opprettholde produksjon
- Ved mangel på grovfôr anbefaler vi redusert fremfôringstid

Økonomi

- Beregningene som er gjort med simuleringsmodell for fôrforbruk og tilvekst viser at det fortsatt er mulig å ha god inntekt på å føre opp ungdyr til slakt eller som livdyr.
- I en standard kalkyle med innkjøpt kalv på 120 kg, kan slakteinntekt – fôrkostnad være på rundt 7.000 kr. Selv med lite og dyrt grovfôr, og høy kraftfôrandel er det mulig å ha slakteinntekt – fôrkostnad på omtrent 5.000 kr pr dyr.
- **Tapet blir større ved å ha tomme binger, i stedet for noe lavere inntekt!**

Småfe

- Bruk utmarksbeite så lenge som forsvarlig – tilleggsfôre eventuelt med kraftfôr ved skogsbeiter
 - Ta heim lamma, la søyene gå. Bruke sankefeller til uttak.
 - Ta fra lamma dersom søyene begynner å bli magre OBS: **Jurbetennelse**.
 - Påsettlamma gis de beste beitene
 - Sette inn ikke-slaktemodne lam på fri tilgang kraftfôr, f.eks. Formel lam
- Meld til slakt det som skal slaktes og er klart til å slaktes så tidlig som mulig dersom småfeet må tas tidlig inn fra utmarksbeite
- Vurdering omkring total grovfôrbeholdning på eget bruk inkl. eventuelt innkjøpt fôr
- Fôrplaner med mer kraftfôr og mindre grovfôr til vinterfôra søyer og påsett! Bruk av grovfôrerstatter (FORMEL Grovfôrmangel eller lignende kan utgjøre en betydelig del av fôrrasjon)
- Ikke fôre blålam med grovfôr igjennom vinteren
- Det er en risiko for at dyr kan begynne å «kjede» seg ved grovfôrfattige rasjoner – lauving – annet aktivitetsmaterie kan og bør vurderes..

Tiltak

- Leverer på lavere vekt, over 15 kg/40 kg
- Tidlig levering, oppstart u 31 på Gol
- Send søyene i august, pristillegg
- Seinere sanking i utmark

Skyving vil kunne bli en konsekvens pga. begrensninger i kapasitet i slakting, kjøling og innfrysing.

Tiltak når heimebeitet tørkar bort

- Set ut kraftfôrautomatar til lamma, eller lag eit område der berre lamma kjem til. Støttefôr lamma med fiberrikt kraftfôr, etter appetitt eller avgrensa to gonger om dagen.
 - Det vil nesten **alltid** lønne seg å fôre lamma slik at dei greier kravet til slaktelamtilskot O+ eller betre og Stjernelamtillegg (minimum 15,1 kg slaktevekt, ca 40 kg levandevakt, O+ eller betre, feittgruppe 1+, 2-,2,2+,3- og 3)
 - Eks: Slakteoppgjerskalkulatoren 2018 distr.t.sk. sone 2 i lammering, pulje 130 eller meir:
 - Lam veke 32 med 13,3 kg slaktevekt (ca 35 kg l. vekt) kl O
slakteoppgjer inkl. tilskot: **kr 764**
 - Slutfôring i 28 dagar, tilvekst 350 g/dag :
Lam levering veke 36 med ca 17,9 kg slaktevekt (ca 45 kg l. vekt) kl R
Slakteoppgjer inkl. tilskot: **kr 1 634**

Kr 870 per lam eller kr 31 per dag til å dekke arbeid og kostnader med slutfôring

Mangler vinterfôr - hva gjør jeg?

- Skaffe oversikt over hva du har disponibelt. Lage fôrplan
- Utnytte gróvfôret maksimalt; **ta fôrprøver, veie rundballene**
- Bruke mer kraftfôr, inntil 50 % av vinterfôret bør gå greit
- Appetittfôring gróvfôr uaktuelt, 1 eteplass/åpning pr søye
- Lettere å spare på gróvfôret i perioder med lavt fôrbehov
- Kjøpe alternativt gróvfôr – som amoniakkbehandla halm
- Sauen må være mett – tilfør halm, gnag o.l.
- Kraftfôr – velg et med mye fiber
- Redusere antall dyr – et dyrt og kortsiktig alternativ

OBS: Krevende å endre innarbeidde opplegg. Bruk tid i fjøset, følg med på dyra.

NH₃ halm i lavdretthetsperioden

NH₃ halm:

80 % Tørrstoff

0,68 Fem/kg ts

74 % NDF

67 g Aat/kg tørrstoff

- 32 g PBV/ kg tørrstoff

Søye 82 kg

Appetittfôring
med NH₃
halm

15.okt- 4.mars
lavdretthete= 140 dager

4.mars- 29.april
Høgdrctig = 56 dager

29.april- 20. mai
Lamming = 21 dager

Søye lavdretthet godt hold: **1,1 kg** halm **0,36 kg** kraftfôr minst + 10 g PBV/FEm **60% NDF**

Søye lavdretthet dårleg hold: **1,1 kg** halm **0,8 kg** kraftfôr minst + 10 g PBV/FEm: **51 % NDF**

Påsettlam: **0,6 kg** halm **0,8 kg** kraftfôr + 10 g PBV/FEm: **43 % NDF**

Ved å bruke denne rasjonen i lavdretthet ca 140 dager, kombinert med restriktiv tildeling av vanleg surfôr i høgdrctighet, så kan ein greie seg med **30 %** grovfôravling. Treng da innkjøp av ca 140 kg NH₃ halm per søye

Økonomi med ulike alternativ:

- **Bruk med 100 vfs sau i arealtilskotssone 5 distriktstilskotssone 2**
- **Normal grovfôravling:**
 - 70 FEm kraftfôr per søye
 - Dekningsbidrag per sau kr 2 983, for bruket kr 298 295
- **Halvert grovfôravling og gje meir kraftfôr:**
 - 190 FEm kraftfôr per søye
 - Dekningsbidrag per sau kr 2 665 for bruket kr 266 512 **tap for bruket: 31 783**
- **Slakting av halve flokken, 75 søyer året etter?**
 - Taper dekningsbidrag for 50 søyer i produksjonsåret: **133 250**
 - Bygger seg opp igjen og får dekningsbidrag for 75 søyer året etter:
 - Dekningsbidrag per sau kr 2 963 for bruket kr 222 221 tap for bruket dette året blir : **76 074**
 - **tap for bruket totalt blir 133 250 + 76 074 : kr 209 324**
- **Gje mindre fôr og dermed få dårlegare produksjon:**
 - F.eks. mindre lammetall frå 1,7 til 1,5 lam per sau og lågare slaktevekt frå 19 til 17 kg slaktevekt
 - Dekningsbidrag per sau kr 2 423 for bruket kr 242 261 **tap for bruket: 56 034**

Konklusjon: Det vil lønne seg **å prøve** å halde produksjonen oppe, både når det gjeld søyetal og produksjon per søye

Vi opplever følgende i forhold til livdyr

- Økende interesse for å selge... Vi har overskudd av alt og det er økende
- Synkende interesse for å kjøpe.. Er i ferd med å bli helt borte på Østlandet
- Det er derfor ingen strategi i å melde dyr til livdyrsalg med den situasjonen vi har nå
- Vurdering hos den enkelte om fornuftig tidspunkt for slakting i forhold til fôrsituasjon på eget bruk

Slaktekapasitet

- Reduksjon av besetning er et kostbart tiltak for produsent
 - Det får konsekvenser for økonomien i flere år
 - Det er gode erfaringer med foringsregimer med bruk av lite grovfôr og høy andel kraftfor
- Nortura er klar for å slakte det produsentene ønsker å slakte
 - Mannskap er tilbakekalt fra ferie på anlegg i tilstøtende områder
 - Vi legger opp til å slakte småfe på Gol fra uke 31
 - Det slaktes med bruk av overtid på Rudshøgda
 - Bruk av overtid kan utvides til flere anlegg og i helger OM NØDVENDIG!
 - Om det blir store volum som ønskes slaktet må alle anlegg i Sør - Norge utnyttes. Det er søkt om dispensasjon fra kjøre/hviletid og transporttid

Markedsbetjening

- Reduksjon av besetning er et kostbart tiltak
 - Utfordrer mulighetene for forsyne markedet med ferskt norsk storfekjøtt både i høst og neste år (neste årene?)
 - Endringer i fôringsregime er derfor gunstig også med hensyn til markedsbetjeningen
- Markedsordningen gir i utgangspunktet rom for 2,5 millioner kg storfekjøtt på reguleringslager. Det søkes om dispensasjon slik at inntil 5 millioner kg kan tas inn på reguleringslager.
 - Men det vil gi oss utfordringer i forhold til innfrysningsskapasitet og annet teknisk utstyr

Slaktekapasitet - konklusjoner

- Ikke ta forhastede beslutninger
 - Det er enda lenge igjen av vekstsesongen
 - Det er full mobilisering om en nasjonal dugnad for å berge mest mulig grovfôr og halm!
- Nortura er rigget for å slakte det det er behov for, **MEN IKKE ALT PÅ EN GANG!**
 - Ved stor pågang må en forvente noe ventetid
- Om mulig, meld inn på avtaleordningen så vi har oversikt så tidlig som mulig.
- Lammesesongen starter for fullt i uke 36
 - Det vil være til stor hjelp om mest mulig av storfeet som skal slaktes er meldt inn til uke 34/35 eller tidlig i lammesesongen.